

GUNNAR STAALESEN

VARG VEUM

PRIVÉDETECTIVE

THRILLER

DE VROUW IN DE KOELKAST

'Net als Stieg Larsson en Henning Mankell
schrijft Staalesen met bakken sfeer, veel
actie en behoorlijk wat spanning'

- Het Nieuwsblad

M
marmer

GUNNAR STAALESEN

*De vrouw
in de koelkast*

LITERAIRE THRILLER

Uit het Noors vertaald door Annemarie Smit

Hoofdpersoon in Gunnar Staalesens detectives is Varg Veum, privé-detective uit Bergen, Noorwegen. Na zijn echtscheiding en nadat zijn carrière als maatschappelijk werker bij de kinderbescherming is stukgelopen, is Veum voor zichzelf begonnen. In zijn kantoor in het centrum van Bergen, met uitzicht over de haven, de vismarkt en de berg Fløien, wacht hij met een fles aquavit in zijn bureaula op klanten. Dat zijn meestal gewone mensen die hem vragen een verdwenen familielid voor hen op te sporen of behulpzaam te zijn bij het terugvinden van eigendommen. Als hij echter eenmaal aan een opdracht begint, ontdekt Veum vaak het ene lijk na het andere, tot groot ongenoegen van de plaatselijke politie.

De naam Varg Veum – spreek uit: Warg Wé-uum – is afgeleid van de Oudnoorse uitdrukking ‘varg i veum’, wat ‘persona non grata’ of ‘ongewenste vreemdeling’ betekent; een grapje van zijn vader, die hevig geïnteresseerd was in de Scandinavische mythologie. ‘Varg’ is ook een verouderd woord voor ‘wolf’. Met zo’n naam is het niet verwonderlijk dat men enigszins vreemd opkijkt wanneer Veum zich voorstelt.

Het is 1981 en Varg Veum vertrekt voor een opdracht naar Stavanger. De stad maakt, als gevolg van de olievondsten in het Noordzeegebied, een explosieve groei door. Er verandert veel voor het zuidwesten van Noorwegen: de werkgelegenheid neemt toe en de infrastructuur wordt steeds beter, maar in het kielzog van het grote geld komen ook criminaliteit en prostitutie naar Stavanger. Typisch voor

dit deel van Noorwegen zijn de streng religieuze sekten, die hier een grote aanhang genieten. Vooral in kleine plaatsen aan de fjorden, in de dalen in het zuiden en in de agrarische kuststreek Jæren zijn drukbezochte *bedehus* – gebedshuizen – te vinden, met predikanten die constant waarschuwen tegen de opkomende criminaliteit.

ANNEMARIE SMIT

I

Het kleine houten huis lag halverwege de Dragefjellstrap, die als een Parijs' steegje tegen de Dragefjell omhoogloopt. De naam op de deur klopte: Samuelsen.

Het was een koude, troosteloze dag begin november. Ik belde aan en wachtte buiten op de stoep. Ze had me verteld dat ze slecht ter been was en dat het even zou duren voor ze opendeed.

Er hing een muffige lucht van oud hout en verse kachelrook in het nauwe steegje. De bruine rook bleef hangen boven de daken. Tegen de bergellingen rond de stad dreven de witte mistflarden van de eerste vrieskou.

De vrouw die opendeed was begin zestig. Haar haar was wit bij de wortels, geelbruin aan de uiteinden. Het was in een soort pagemodel geknipt, met hoekige kanten. Haar gezicht was erg gerimpeld. Ze had een strakke, smalle mond en haar kin stak recht naar voren, als een kleine skischans. Haar hele kaakpartij straalde iets zekers en energieks uit.

Haar ogen waren minder zeker. Ze waren licht en blauw en vanuit haar pupillen vertakte zich een net van rode adertjes. Ze tuurde me met samengeknepen ogen aan, de deur op een kier, haar hoofd angstvallig achter de deuropening.

Ik glimlachte geruststellend en zei: ‘Mijn naam is Veum, mevrouw.’

‘Veum?’ antwoordde ze, alsof ze die naam nog nooit had gehoord. Kunt u zich legitimeren?’

Ik liet haar mijn rijbewijs zien en ze bestudeerde de pasfoto aandachtig. ‘Bent u dat?’

‘Een paar jaar geleden’, zei ik.

Ze keek naar me op. ‘Uw gezicht is nu meer getekend. Komt u binnen.’

Ze stapte behoedzaam opzij en deed de deur helemaal open.

Ik kwam binnen in een donkere hal. Aan de rechterkant leidde een smalle wenteltrap naar boven, waar hooguit ruimte kon zijn voor een of twee kleine kamertjes. De deur recht voor ons was gesloten, de deur naar links stond op een kier.

De vrouw hield een stok in haar hand, waar ze bij het lopen zwaar op steunde. Haar ene been was bijna helemaal stijf. Ze ging voor mij uit de linkerkamer in en wenkte dat ik haar moest volgen.

We kwamen een kleine woonkamer binnen. Tegen een wand stond een oude, versleten sofa. In de ene hoek van de sofa lagen een laken, een dekbed en een wollen deken in elkaar gerold. In de andere hoek lag een geborduurd kussen met een afbeelding van de Arc de Triomphe en de tekst *La belle France*. Voor de sofa stond een lage salontafel, met op de plank eronder een stapeltje kranten en tijdschriften. Op het tafeltje zag ik een halfvol koffiekopje, een bordje met wat broodkrumels, een geopende envelop waar de punt van een brief uitstak, een kleine kandelaar met een bijna opgebrande kaars, een pakje goedkope Noorse sigaretten en een doosje lucifers. Ze had het schoteltje van haar koffiekopje als asbak gebruikt.

Achter in de kamer stond de deur naar de keuken halfopen. Naast de keukendeur, tegen de muur, stond een zwarte houtkachel, waarin droog brandhout knapperde, en de temperatuur in de kamer was ongeveer even hoog als in een sauna.

Voor de lage salontafel stonden twee fauteuils met versleten bekleding en ze gebaarde dat ik in een ervan kon gaan zitten. Zelf strompelde ze verder naar de sofa.

Toen ze zich had geïnstalleerd knikte ze even naar de wand achter me en zei: ‘Dat is mijn dochter.’

Ik draaide me om. Tegen de wand stond een secretaire met een eenvoudige boekenplank erboven, waar afgezien van een telefoonboek geen boeken op stonden. De telefoon stond op de secretaire zelf. Links van de telefoon zag ik de ingelijste foto van een jonge vrouw. Ze leek niet erg op haar moeder, maar ze had dezelfde markante kin. Haar wenkbrauwen waren smal, haar neus lang. Ze staarde ons vanaf de bijna statige secretaire ernstig aan: als een heiligenbeeld op een altaar.

‘Maar het gaat om Arne’, zei mevrouw Samuelsen achter me. ‘Mijn zoon.’

Ik draaide me weer om en keek haar beleefd aan.

Ze beet op haar lip en knipperde met haar ogen. Haar stem brak even toen ze zei: ‘Ik... ik heb niets meer van hem gehoord sinds... Al een paar weken niet.’ Ze knikte naar de open brief op het tafeltje.

‘Is dat ongewoon?’

‘Ja.’ Ze slikte. ‘Hij... hij is altijd heel trouw... hij schrijft me regelmatig.’

‘Waar is hij?’ vroeg ik voorzichtig.

‘Hij woont in Stavanger. Hij werkt op een olieplatform, ergens op de Noordzee. Ik heb nooit begrepen waarom hij niet bij mij wilde blij-

ven wonen, hier thuis. Maar hij heeft in Stavanger een appartement gehuurd waar hij woont als hij niet... op zee is.'

'Juist ja. En hoe vaak hoort u gewoonlijk van hem?'

'Hij schrijft me altijd als hij met verlof is.' Ze trok een notitieboekje onder het tafelkleed vandaan en bladerde erin. De bladzijden waren beduimd, hadden ezelsoren. Het was een boekje waar ze vaak in keek. 'Hij is net tien dagen op zee geweest en daarna zou hij tien dagen verlof hebben en hij is... Hij moet nu al zes dagen aan de wal zijn en ik heb nog steeds niets van hem gehoord... Als hij drie weken thuis... aan de wal is... dan komt hij altijd een paar dagen naar Bergen, maar als hij maar tien dagen heeft, blijft hij in Stavanger.'

Ik zei geruststellend: 'Maar dan heeft hij het misschien druk, met andere dingen, bedoel ik.'

Ze keek me niet-begrijpend aan. 'Waarmee dan?' Ik haalde mijn schouders op. 'Hoe oud is hij?'

'Achtentwintig.'

'Nou... Ik spreidde mijn armen. 'Jonge mannen van die leeftijd...'

'Jonge mannen van die leeftijd!' snoof ze. 'Bovendien is hij niet thuis.'

'O nee?'

'Nee, ik heb de afgelopen drie, vier dagen elke dag zijn hospita gebeld... en zij zegt dat er niemand opendoet als ze aanbelt. Gisteren... gisteren heb ik haar gevraagd of ze niet naar binnen kon gaan, of ze geen reservesleutel had...'

'En?'

'Toen belde ze terug en toen... Er was niemand. Het appartement was helemaal leeg. Ze begon over de huur.'

'Dat doen hospita's graag. Misschien is hij op vakantie?' zei ik luchtig. 'De lui die op een olieplatform werken... die verdienen niet bepaald weinig.'

'Niet zonder het mij te vertellen. Dat zou hij nooit doen. Arne niet.'

‘Nee.’

Na een korte pauze zei ik: ‘En het laatste wat u van hem gehoord heeft, was dus...’

‘Hij is tien dagen weg geweest en hij moet nu al vijf of zes dagen thuis zijn. En vlak voordat hij de vorige keer vertrok heeft hij me nog geschreven, dus dat wordt... vijftien, zestien...’

‘Heeft u er al aan gedacht de... politie in te lichten?’

Ze keek me verbolgen aan. ‘Waarom denkt u dat ik u heb gebeld?’

‘Als hij echt verdwenen is... dan hebben zij veel meer mogelijkheden. Ze kunnen hem in een mum van tijd opsporen. Ik ben maar... alleen.’

‘Maar ik wil niet... Stel... stel je voor dat er niets aan de hand is. Dat zou zo gênant zijn... voor hem.’

‘Dus u denkt... U denkt dus toch dat hij ergens naartoe gegaan kan zijn, zonder dat aan u te vertellen?’

‘Nee!’ zei ze scherp. En toen, peinzend: ‘Zo is hij niet...’ Ik zuchtte. ‘Weet u of hij... Heeft hij misschien een... vriendin?’

Ze schudde haar hoofd, met strakke mond. ‘Nee. Daar heeft hij nooit iets over geschreven.’

‘Maar zijn hospita dan... hospita’s weten dat soort dingen meestal.’

‘Zo is hij...’ begon ze. Toen stopte ze en ze boog zich over de tafel naar me toe. ‘Zoiets vertellen ze niet aan hun moeder. Begrijpt u? Daarom wil ik graag dat u naar Stavanger gaat, met zijn hospita praat, zijn werkgever, anderen die hem kennen... dat u probeert hem te vinden... voor mij...’

‘Uw dochter... zou zij misschien iets weten?’ Automatisch draaide ik me half naar de foto achter me, alsof ik daar direct een antwoord van verwachtte te krijgen.

Ze zei voor zich uit: ‘Mijn dochter is dood. Ze is... bijna acht jaar geleden overleden.’

‘O, dat spijt me... ik...’

‘Het geeft niet. Dat kunt u toch niet weten... Het is ook niet normaal dat mensen sterven... als ze nog zo jong zijn.’

Het werd stil in de donkere kamer. Haar gezicht leek uit knoestig hout gesneden. Onder haar huid waren donkere lagen zichtbaar, waar de zorgen zich hadden vastgezet, voor altijd.

Ik zei: ‘Dat zal... wel wat kosten. Ik moet er vast een paar dagen blijven en ik heb geld nodig voor de reis, voor een hotel, eten, misschien een huurauto, de telefoon... En dan nog mijn gewone honorarium. Het is goedkoper als u de politie...’

‘Ik wil niet dat de politie...!’ barstte ze heftig uit. Rustiger zei ze: ‘Ik heb geld. Ik heb het verder nergens voor nodig. Wilt u een voorschot?’

Ik knikte zwak. ‘Wat is zijn... adres?’

Ze gaf het me. ‘De hospita heet mevrouw Eliassen.’ Ik noteerde het. ‘Hoe lang woont hij daar al?’

‘Een jaar of twee, drie.’

‘Wat heeft hij hiervoor gedaan?’

‘Hij is een paar jaar op zee geweest.’

‘En voor welke firma werkt hij?’

Ze noemde de naam van een van de Amerikaanse oliemaatschappijen die de rechten hadden gekocht van een aanzienlijk deel van de Noordzeebodem en van alles wat zich eronder zou kunnen bevinden. ‘Die heb ik ook gebeld, maar zij zeggen dat ze zich niet bemoeien met wat hun werknemers in hun vrije tijd doen. Als ze zich maar weer op tijd op het platform melden.’

‘Ik begrijp het. Heeft u een bepaald iemand gesproken?’

‘Ja, maar ik weet niet meer... het was een vrouw.’

‘Nou ja, daar kom ik wel achter.’

Ze keek me vragend aan. ‘Denkt u...’ Haar stem ging over in gefluister: ‘Denkt u dat u me kunt helpen?’

‘Ik zal het proberen’, zei ik. ‘Heeft u een foto van hem?’

‘Ja, ik... Hij wilde niet naar de fotograaf... zoals Ragnhild, maar ik heb er hier eentje.’ Ze pakte haar handtas onder de tafel vandaan en haalde er een fotootje uit. Ze gaf het me en ik bekeek het. Het was een redelijke foto. Hij stond met zijn gezicht in de zon en kneep een beetje met zijn ogen, maar de zon tekende de lijntjes in zijn gezicht zo duidelijk dat je zijn profiel kon vermoeden, ook al was de foto en face. Ik knikte om aan te geven dat hij bruikbaar was.

Hij leek een beetje op zijn zus: dezelfde krachtige, vierkante kin – mannelijk bij hem, iets te dominant bij haar – dezelfde dunne, bijna getekende wenkbrauwen en dezelfde lange, rechte neus. Maar zij had heel donker haar gehad en hij was lichtblond.

‘Het is niet moeilijk te zien dat ze broer en zus zijn’, zei ik.

‘Nee, ze lijken op hun vader, allebei’, antwoordde ze. ‘Kunt u me verder nog iets over uw zoon vertellen? Heeft hij hobby’s? Wat doet hij in zijn vrije tijd?’

Ze keek me hulpeloos aan. ‘Hij is maar zo weinig thuis geweest. Eerst die jaren op zee en nu... daarginds. Hij... hij hield van lezen. En hij ging naar het voetbal. Of naar de bioscoop. Maar... dat is allemaal vrij gewoon, nietwaar?’

‘Ja, eigenlijk wel.’

‘Hoe... hoeveel geld heeft u nodig?’

Ik maakte snel een berekening in gedachten. ‘Laten we zeggen... tweeduizend kronen, voorlopig. Na afloop krijgt u natuurlijk een gespecificeerde rekening, met de nodige bijlagen. Maar ik heb eigenlijk...’

‘Dat is in orde. Wilt u alstublieft even naar de gang gaan?’

‘Naar de gang?’

‘Ja. Dan zal ik...’ Ze wreef haar duim en wijsvinger tegen elkaar, het internationale teken voor geld.

Ik stond gehoorzaam op en ging naar de gang. Ik kon horen hoe ze door de kamer stommelde. Ik hoorde het getik van haar stok op de vloer en weer terug. Ten slotte deed ze de deur weer open. ‘Nu kunt u binnenkomen.’

Ik ging de kamer weer in en keek onwillekeurig om me heen. Maar alles was nog hetzelfde. De enige verandering was de stapel bankbiljetten die ze in haar hand hield.

Ze reikte me het stapeltje aan. ‘Telt u het alstublieft even na... dan... En ik wil graag een kwitantie hebben.’

‘Die krijgt u.’ Ik telde de twintig briefjes van honderd na en haalde pen en papier uit een van mijn binnenzakken. Ik ging bij de salontafel zitten en begon te schrijven. Ik keek even op. ‘Uw voornaam was...’

‘Theodora’, zei ze. Ze was blijven staan, alsof ze wachtte tot ik weg zou gaan.

Ik schreef *Ontvangen van mevrouw Theodora Samuelson*, 2000 Nkr. Vervolgens de datum en mijn handtekening: V. Veum.

Ik gaf haar de kwitantie en noteerde het bedrag in mijn notitieboekje. Toen stond ik op. Ik keek haar een ogenblik aan en zei toen: ‘Ik vertrek morgenochtend vroeg. Ik moet vandaag nog een paar zaken afhandelen hier in de stad. Zodra ik iets weet, hoort u van mij.’

Ze knikte. Ze leek nu wat opgewekter. Er gebeurde tenminste iets, dat gaf voldoende reden om te hopen. Ik hoopte alleen dat ze niet teleurgesteld zou worden. Waarschijnlijk was hij ergens ondergedoken, met een of ander meisje. Zonen doen dat soort dingen soms en ze denken er niet altijd aan hun moeder daarvan op de hoogte te stellen.

Voor ik wegging vroeg ik: ‘Schreef hij nog iets bijzonders... in zijn laatste brief? Iets dat...’

Ze schudde haar hoofd. ‘Nee. Alleen het gewone. Hij... hij schrijft niet zo veel... het belangrijkste is dat hij schrijft, dat ik weet... dat hij het goed maakt.’

‘Ja. Natuurlijk. Het komt vast goed’, zei ik. ‘We spreken elkaar... zodra ik... Tot ziens... en bedankt.’

‘O, geen dank.’

Ze deed de deur stevig dicht achter me en ik liep het steile steegje weer af. Ik was nog geen halfuur binnen geweest.

2

Er zat een man in mijn wachtkamer. Hij bladerde in een van de overjarige pornobladen die ik geërfd had van de vorige huurder, een arts die hier voor mij zijn praktijk had gehad. Het blad was zó oud, dat het meisje dat op de opengeslagen middenpagina stond afgebeeld een bikinibroekje droeg en met haar rug naar de fotograaf stond. Toen ik binnenkwam, legde hij het blad weg en stond op.

‘Monsen’, stelde hij zich voor. ‘Harry Monsen. Ik weet niet of die naam u iets zegt.’

Ik knikte. ‘Dat zegt me wel iets.’ We gaven elkaar een hand.

Hij kwam uit het oosten van Noorwegen en droeg een grijs kostuum met een vest. De snit was elegant, voornaam. Op de stoel naast hem lag een lichte poplin jas. Hij was een jaar of vijftig, niet uitgesproken lang en zijn bruine haar zag er pasgewassen uit. Het had precies de juiste lengte boven zijn oren en in zijn nek. Hij was vaste klant bij zijn kapper, eens per week. De huid van zijn gezicht was een beetje

rood, als na een heet bad. Hij leek nogal opgetogen, alsof hij blij was mij te ontmoeten. Maar ik ging ervan uit dat hij vond dat dat omgekeerd moest zijn.

Ik hoorde me vereerd te voelen. Harry Monsen was onze enige internationaal bekende privédetective. Hij leidde een groot detectivebureau in Oslo, het grootste van het land. Voor zover ik wist had hij acht of negen medewerkers. Ik had geen idee wat hem naar de andere kant van het land bracht, maar ik nam aan dat ik dat wel te horen zou krijgen.

‘Kom binnen’, zei ik.

Hij nam een vierkante aktetas met glimmend beslag mee: het zakenmantype.

Ik maakte de deur naar mijn kantoor open, deed het licht aan en wierp een snelle blik op het interieur. Het stelde niet veel voor, maar ik had het een paar dagen geleden nog schoongemaakt, dus het zag er eigenlijk best netjes uit. De laag stof op mijn bureau viel niet eens op. Je zou zelfs de indruk kunnen hebben dat ik zo nu en dan wat te doen had.

‘Ik heb zojuist een nieuwe opdracht gekregen. Ik kom net van mijn cliënt’, zei ik, om duidelijk te maken dat ik niet alle tijd van de wereld had.

Hij keek mijn kantoor rond, met een gezicht alsof hij een slok sinas nam waar de prik uit was. ‘Dus hier... werkt u?’ vroeg hij op een enigszins neerbuigende toon.

‘Het uitzicht is mooi’, zei ik, naar het raam wijzend.

De berg Fløien was in grijze nevels gehuld, de schoorsteenrook hing zwaar boven de daken, de mensen buiten hadden zich warm aangekleed.

‘Ja’, zei hij, weinig enthousiast.

Ik had een knoop in mijn maag. Ik had het gevoel dat ik aan een inspectie werd onderworpen. Ik vond het niet prettig.